

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI

KHOA THƯ VIỆN - THÔNG TIN

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

PHÁT TRIỂN NGUỒN LỰC THÔNG TIN

TẠI THƯ VIỆN VIỆN THÔNG TIN

KHOA HỌC XÃ HỘI

Giáo viên hướng dẫn : PGS.TS. Nguyễn Thị Lan Thanh

Sinh viên thực hiện : Hoàng Bảo Anh

Lớp thực tập : TV 43B

Hà Nội, tháng 05 năm 2015

LỜI CẢM ƠN

Được sự phân công của Khoa Thư viện Thông tin Trường Đại học Văn hóa Hà Nội và sự đồng ý của Cô giáo hướng dẫn **PGS.TS. Nguyễn Thị Lan Thanh** đã thực hiện đề tài *“Phát triển nguồn lực thông tin tại Thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội”*.

Để hoàn thành khóa luận này. Em xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo đã tận tình hướng dẫn, giảng dạy trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu và rèn luyện ở Trường Đại học Văn hóa Hà Nội.

Xin chân thành cảm ơn Cô giáo hướng dẫn **PGS.TS. Nguyễn Thị Lan Thanh** đã tận tình, chu đáo hướng dẫn em thực hiện khóa luận tốt nghiệp này.

Mặc dù đã có nhiều cố gắng để thực hiện đề tài một cách hoàn chỉnh nhất, song do buổi đầu làm quen với công tác nghiên cứu khoa học, tiếp cận với thực tế hoạt động nghiệp vụ cũng như hạn chế về kiến thức và kinh nghiệm nên không thể tránh khỏi những thiếu sót nhất định mà bản thân chưa thấy được. Em rất mong nhận được sự góp ý của quý Thầy, Cô để khóa luận được hoàn chỉnh hơn.

Em xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, tháng 5 năm 2015.

MỤC LỤC

	Trang
DANH MỤC BẢNG CHỮ CÁI VIẾT TẮT	1
MỞ ĐẦU	3
Chương 1: NGUỒN LỰC THÔNG TIN TRONG HOẠT ĐỘNG CỦA THƯ VIỆN VIỆN THÔNG TIN KHOA HỌC XÃ HỘI	13
1.1. Những vấn đề chung về nguồn lực thông tin	13
1.1.1. Khái niệm nguồn lực thông tin	13
1.1.2. Khái niệm phát triển nguồn lực thông tin	14
1.1.3. Các yếu tố ảnh hưởng đến nguồn lực thông tin	14
1.1.4. Các tiêu chí đánh giá nguồn lực thông tin	17
1.2. Đặc điểm hoạt động thông tin tại Thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội	19
1.2.1. Lịch sử hình thành và phát triển	19
1.2.2. Chức năng, nhiệm vụ, cơ cấu tổ chức	19
1.2.3. Cơ sở vật chất	22
1.2.4. Người dùng tin và nhu cầu tin	22
1.3. Vai trò và yêu cầu đối với nguồn lực thông tin tại thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội	24
1.3.1. Vai trò	24
1.3.2. Yêu cầu	25
Chương 2: THỰC TRẠNG CÔNG TÁC PHÁT TRIỂN NGUỒN LỰC THÔNG TIN TẠI THƯ VIỆN VIỆN THÔNG TIN KHOA HỌC XÃ HỘI	29

2.1. Cơ cấu nguồn lực thông tin hiện có	29
2.2. Công tác bổ sung	35
2.2.1. Diện bổ sung	36
2.2.2. Phương thức bổ sung	38
2.2.3. Nguồn bổ sung	40
2.2.4. Tình hình thực hiện công tác bổ sung	42
2.3. Quản lý nguồn lực thông tin	48
2.3.1. Tổ chức nguồn lực thông tin	48
2.3.2. Bảo quản	52
2.4. Nhận xét nguồn lực thông tin tại thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội	56
2.4.1. Điểm mạnh	56
2.4.2. Nhược điểm	57
2.4.3. Nguyên nhân	59
Chương 3: GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN NGUỒN LỰC THÔNG TIN TẠI THƯ VIỆN VIỆN THÔNG TIN KHOA HỌC XÃ HỘI	61
3.1. Nhóm giải pháp hoàn thiện chính sách bổ sung	61
3.1.1. Hoàn thiện chính sách bổ sung	61
3.1.2. Nâng cao chất lượng nguồn lực thông tin	62
3.1.3. Tăng cường hợp tác chia sẻ nguồn lực thông tin	65
3.2. Nhóm giải pháp hoàn thiện quản lý nguồn lực thông tin	66
3.2.1. Nâng cao chất lượng tổ chức nguồn lực thông tin	66
3.2.2. Nâng cao chất lượng công tác bảo quản tài liệu	67

3.3. Giải pháp khác	69
3.3.1. Đầu tư kinh phí	69
3.3.2. Ứng dụng công nghệ thông tin	70
3.3.3. Nâng cao trình độ cán bộ thư viện	71
3.3.4. Đào tạo, hướng dẫn người dùng tin	72
KẾT LUẬN	74
TÀI LIỆU THAM KHẢO	76

PHẦN MỞ ĐẦU

1. LÝ DO CHỌN ĐỀ TÀI

Cùng với sự phát triển, biến đổi không ngừng của đời sống ngày xã hội, khối lượng thông tin tư liệu cũng gia tăng một cách chóng mặt trong thời gian gần đây mà cùng với nó chính là số lượng khổng lồ các loại tài liệu. Trong đó, các loại hình tài liệu nói chung và các ấn phẩm văn hóa nói riêng đóng vai trò không thể thiếu trong cuộc sống của con người. Vai trò của thông tin và hoạt động thông tin trong tiến trình phát triển xã hội là vô cùng to lớn. Sự phát triển nhanh chóng của công nghệ và đặc biệt là mạng internet đã đưa đến những cơ hội cũng như thách thức đối với việc sản sinh, lưu giữ, tìm kiếm và cung cấp thông tin.

Trong quá trình công nghiệp hóa – hiện đại hóa đất nước, hoạt động thông tin có vai trò cực kỳ quan trọng. Hoạt động thông tin hiệu quả sẽ là cơ sở vững chắc để các nhà lãnh đạo vạch ra các chủ trương, chính sách hợp lý, thúc đẩy đất nước phát triển và vươn lên tầm cao mới. Tổ chức, khai thác sử dụng nguồn lực thông tin là công việc hết sức quan trọng nhằm tạo tiềm lực, nền tảng cho mọi mặt đời sống nhằm phục vụ công cuộc công nghiệp hóa – hiện đại hóa.

Dưới sự gia tăng về mọi mặt một cách nhanh chóng của thông tin, để hoạt động thông tin đạt hiệu quả cao, công tác thư viện cần có sự đổi mới. Các thư viện cần có sự thay đổi, thích ứng phù hợp cũng như các chính sách phát triển nguồn lực thông tin hợp lý nhằm đáp ứng một cách tốt nhất nhu cầu của người dùng tin. Nguồn lực thông tin là yếu tố quyết định hiệu quả của hoạt động thông tin. Nguồn lực thông tin phụ thuộc vào nhiều yếu tố khác nhau: nhiệm vụ của cơ quan thư viện, nhu cầu tin, trình độ phát triển của xã hội... nó cần phải được hoàn thiện không ngừng cả về chất lượng và số lượng.

Viện Thông tin Khoa học xã hội trực thuộc Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam là cơ quan có chức năng , nhiệm vụ quan trọng trong việc cung cấp các thông tin khoa học xã hội cho các cấp lãnh đạo Đảng và Nhà nước, các cơ quan hoạch định chính sách, các tổ chức nghiên cứu và đào tạo, các doanh nghiệp... về những vấn đề cơ bản, xu hướng phát triển của thế giới, khu vực và Việt Nam về khoa học xã hội. Hoạt động thông tin- thư viện nói chung, nguồn lực thông tin nói riêng đóng vai trò quan trọng trong hiệu quả hoạt động của Viện. Trong quá trình hình thành và phát triển, Viện luôn quan tâm đến việc phát triển nguồn lực thông tin để cung cấp thông tin một cách đầy đủ, chính xác và kịp thời nhất. Tuy nhiên, trước yêu cầu của công cuộc đổi mới, nguồn lực thông tin của thư viện vẫn còn nhiều hạn chế. Phát triển vốn tài liệu phong phú và đa dạng, nâng cao chất lượng kiểm soát, khai thác nguồn lực thông tin, đáp ứng nhu cầu tin ngày càng cao của người dùng tin là yêu cầu cấp thiết đối với Viện Thông tin Khoa học và xã hội trong giai đoạn hiện nay.

Thấy rõ được tầm quan trọng của nguồn lực thông tin đối với hoạt động của Viện, với mong muốn đóng góp phần tri thức nhỏ bé của mình vào việc phát triển nguồn lực thông tin có hiệu quả tại nơi mà mình đã từng gắn bó dù chỉ trong thời gian ngắn , tôi đã mạnh dạn lựa chọn đề tài: “Phát triển nguồn lực thông tin tại thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội” làm đề tài khóa luận tốt nghiệp.

2. TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU

Đã có khá nhiều đề tài nghiên cứu về các khía cạnh khác nhau của thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội như: công tác bảo quản, nghiên cứu nhu cầu người dùng tin, công tác mô tả tài liệu... Tuy nhiên vẫn chưa có nhiều đề tài nghiên cứu về vấn đề phát triển nguồn lực thông tin tại Thư viện Viện

Thông tin Khoa học xã hội. Có thể thấy vấn đề này chưa thực sự được quan tâm đúng mức.

Tuy rằng vấn đề phát triển nguồn lực thông tin tại Thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội vẫn còn chưa được chú ý, nhưng ở các trung tâm thông tin và thư viện khác nó đã được quan tâm và nghiên cứu khá kỹ lưỡng. Có thể kể đến một số khóa luận hay luận văn nghiên cứu về vấn đề này như: Khóa luận Phát triển nguồn lực thông tin tại thư viện Học viện Chính trị; Khóa luận Công tác xây dựng và phát triển nguồn lực thông tin tại Thư viện Quốc gia Việt Nam; Luận văn Tăng cường nguồn lực thông tin tại trung tâm thông tin thư viện Trường Đại học Sư phạm Hà Nội. Bên cạnh các khóa luận, luận văn, còn có rất nhiều bài viết về vấn đề này được nghiên cứu bởi các nhà nghiên cứu từ các trung tâm thông tin thư viện khác nhau như Nguyễn Thành Trung Đại học Thái Nguyên, ThS. Trần Nữ Quế Phương Thư viện Quân đội....

Các khóa luận và luận văn nghiên cứu về vấn đề này dù là ở trung tâm thông tin thư viện nào cũng đều đi sâu nghiên cứu, tìm hiểu về thực trạng quản lý và khai thác nguồn lực thông tin tại trung tâm thông tin thư viện đó, đồng thời cố gắng đưa ra các giải pháp tăng cường nguồn lực thông tin. Bởi thực chất đây là vấn đề không mới nhưng còn nhiều vướng mắc.

Khác với khóa luận hay luận văn, bài viết của các nhà nghiên cứu tuy vẫn viết về nguồn lực thông tin nhưng đã đi sâu nghiên cứu, tìm hiểu từng vấn đề nhỏ, các khía cạnh khác nhau của nó nhằm tìm ra giải pháp có hiệu quả cho các vấn đề còn vướng mắc. Dưới đây là một số nghiên cứu mà tôi muốn đề cập tới.

Nguyễn Thành Trung với bài viết “Liên kết, chia sẻ nguồn lực thông tin giữa Trung tâm Học liệu và thư viện các trường trong Đại học Thái Nguyên”. Bài viết nói về những đổi mới, chuyển biến trong hoạt động thư viện của Đại học Thái Nguyên và những khó khăn còn gặp phải. Bên cạnh đó chỉ ra việc

hợp tác, chia sẻ nguồn lực thông tin giữa trung tâm học liệu với các trường thành viên đem lại kết quả như thế nào, gặp những vướng mắc gì. Tác giả khẳng định việc phát triển, chia sẻ nguồn lực thông tin là vô cùng quan trọng, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục.

Bài viết “Vấn đề phát triển nguồn lực thông tin điện tử trong các thư viện hiện nay” được đăng trên Tạp chí Thư viện Việt Nam của ThS. Trần Nữ Quế Phương chỉ ra tầm quan trọng của CNTT, các đặc trưng của nguồn lực thông tin điện tử và thực trạng phát triển nguồn lực thông tin điện tử trong các thư viện ở Việt Nam. Tác giả đã nói lên vai trò của CNTT trong sự phát triển của lĩnh vực thông tin thư viện và những yêu cầu nghiêm ngặt khi ứng dụng. Có thể thấy CNTT có vai trò đặc biệt quan trọng đối với sự phát triển của nguồn lực thông tin.

Nguồn lực thông tin đóng vai trò vô cùng quan trọng, quyết định sự phát triển của trung tâm thông tin thư viện, việc nghiên cứu, tìm hiểu nhằm nâng cao chất lượng của nó là vấn đề cấp thiết cần được quan tâm và chú trọng.

3. MỤC ĐÍCH VÀ NHIỆM VỤ NGHIÊN CỨU

3.1. Mục đích

Tìm hiểu, nghiên cứu thực trạng vốn tài liệu, nguồn lực thông tin của thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội, tình hình sử dụng, đánh giá ưu điểm, nhược điểm và từ đó đề ra giải pháp phát triển nguồn lực thông tin một cách hợp lý nhằm đáp ứng nhu cầu của người dùng tin.

3.2. Nhiệm vụ

- Nghiên cứu những vấn đề chung về nguồn lực thông tin.
- Giới thiệu khái quát về Thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội.
- Đưa ra nhận xét, đánh giá và đề xuất giải pháp nhằm phát triển nguồn lực thông tin tại Thư viện Viện Thông tin khoa học xã hội.

4. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHẠM VI NGHIÊN CỨU

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Hiện trạng vốn tài liệu, công tác phát triển nguồn lực thông tin.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

- Về không gian: Thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội.
- Về thời gian: từ năm 2011 đến nay.

5. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Phương pháp nghiên cứu cụ thể được sử dụng để đạt được mục tiêu nghiên cứu là:

Phương pháp quan sát thực tế

Thông qua các phòng ban tại thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội để thu thập thông tin (phòng bổ sung, phòng báo – tạp chí, phòng đọc...) qua đó biết được thực trạng vốn tài liệu và nhu cầu của bạn đọc cũng như phương hướng phát triển.

Phương pháp phỏng vấn

Được tiến hành trên 2 đối tượng:

Cán bộ thư viện: thông qua số liệu cụ thể cho ta biết thực trạng công tác phát triển nguồn lực thông tin tại thư viện.

Người dùng tin: khả năng đáp ứng nhu cầu tin của thư viện.

Phương pháp phân tích

Đối tượng bạn đọc chủ yếu sử dụng tài liệu tại thư viện. Mục đích sử dụng cũng như nhu cầu tin của bạn đọc, mức độ đáp ứng tài liệu cho bạn đọc.

Phương pháp thống kê

Thông qua các số liệu, báo cáo hàng năm cho chúng ta biết được số lượng tài liệu được bổ sung hàng năm vào thư viện. Hình thức bổ sung, loại hình tài liệu được ưu tiên bổ sung...

6. CẤU TRÚC KHÓA LUẬN

Ngoài lời mở đầu (6 trang), kết luận (2 trang), Tài liệu tham khảo, nội dung chính của Khóa luận được chia làm 03 chương:

Chương 1: Nguồn lực thông tin trong hoạt động của Thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội.

Chương 2: Thực trạng công tác phát triển nguồn lực thông tin tại thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội.

Chương 3: Giải pháp phát triển nguồn lực thông tin tại Thư viện Viện Thông tin Khoa học xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đỗ Thị Ngọc Bích (2011), *Bảo quản tài liệu tại Viện Thông tin Khoa học xã hội*.
2. Trịnh Kim Chi (2000), “Vấn đề chia sẻ nguồn lực thông tin”, *Tạp san thư viện*, tr. 13 - 15.
3. Claire Warwick (2006), *Library and information resources and users of digital resources in the humanities*.
<http://discovery.ucl.ac.uk/13807/1/13807.pdf>
4. Trần Đức Cường (2005), *Công tác thông tin thư viện của viện Khoa học xã hội Việt Nam trong thời gian 2000 – 2005*, Báo cáo trình bày tại hội nghị về công tác thông tin thư viện viện Khoa học xã hội Việt Nam tháng 8 năm 2005, Nghệ An.
5. Trần Mỹ Dung (2004), *Tăng cường nguồn lực thông tin tại Thư viện Quốc gia Việt Nam*.
6. Evan E.G., *Phát triển vốn tài liệu ở Thư viện và Trung tâm Thông tin*, Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
7. Nguyễn Thị Minh Huệ (2012), *Phát triển nguồn lực thông tin tại thư viện Học viện Chính trị*.
8. Nguyễn Hữu Hùng (1995), “Vấn đề phát triển nguồn lực thông tin trong bối cảnh công nghệ thông tin mới”, *Tạp chí Thông tin & Tư liệu*, tr. 11 - 14.
9. Nguyễn Hữu Hùng (2000), “Tổ chức và quản lý hoạt động thông tin trước thềm thế kỷ XXI”, *Tạp chí Thông tin & Tư liệu*, tr. 7 - 12.
10. Nguyễn Hữu Hùng (2005), *Thông tin từ lý luận tới thực tiễn*, Văn hóa thông tin, Hà Nội.
11. Nguyễn Hữu Hùng (2006), “Vấn đề phát triển và chia sẻ nguồn lực thông tin số hóa tại Việt Nam”, *Tạp chí Thông tin & Tư liệu*, tr. 20 – 26.

12. Phạm Thanh Huyền (2007), *Nghiên cứu nhu cầu tin của người dùng tin tại Viện Thông tin Khoa học xã hội*.
13. Vũ Thị Lê (2012), *Phát triển nguồn lực thông tin số tại các thư viện thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam*.
14. Nguyễn Thị Khánh Ly (2011), *Phát triển nguồn lực thông tin tại thư viện trường Cao đẳng Sư phạm Trung Ương*.
15. Trần Thị Minh Nguyệt, *Bài giảng môn Người dùng tin*, Khoa Cao học, Trường Đại học Văn hóa, Hà Nội.
16. *Perceptions of Libraries and Information Resources* (2005), OLCL Online Computer Library Center, Ohio USA.
http://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/pdfs/Percept_all.pdf
17. Phạm Văn Rinh, Nguyễn Viết Nghĩa (2007), *Phát triển vốn tài liệu trong thư viện và cơ quan thông tin*, Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
18. Đoàn Phan Tân (2001), *Tin học trong hoạt động thông tin thư viện*, Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
19. Nguyễn Thị Lan Thanh (2002), “Đổi mới phương pháp quản lý trung tâm thông tin thư viện trong nền kinh tế thị trường”, *Văn hóa nghệ thuật*, tr. 83 – 86.
20. Đỗ Hiền Trang (2003), *Tìm hiểu việc ứng dụng tin học tại Viện Thông tin Khoa học xã hội*.
21. *Về công tác thư viện (2002)*, Nxb Văn hóa thông tin, Hà Nội.
22. Viện Khoa học xã hội Việt Nam (2012). *Quy chế hoạt động của Viện Khoa học xã hội Việt Nam*, bản đánh máy lưu hành nội bộ, Hà Nội.
23. Lê Văn Việt (2001), *Cẩm nang nghề thư viện*, Nxb Văn hóa Thông tin, Hà Nội.